

Pohjoissuomenkarja, lapinlehmä, PSK

Itäsuomenkarja, kyyttö, ISK

Länsisuomenkarja, LSK

Suomenhevonen

Suomenlammas

Ahvenanmaanlammas

Kainuunharmas

Suomenvuohi

Maatiaiskana

Kotimaiset koirarodut:

suomenpyrykorva, karjalankarhuksina, suomenajokoina, pohjanpyrykorva, suomenlapinkoina ja lapinkorvoina.

Kansallisen geenivaraohjelman tavoitteet

- 1) turvataan **uhanalaisten** alkuperäisrotujen olomassaolo
- 2) edistetään alkuperäisrotujen **taloudellisesti** kestäväää käyttöä
- 3) edistetään geneettisen **monimuotoisuuden** säilymistä kotieläinroduissa
- 4) kehitetään tasapainoisesti **tuotantokykyä** ja **kestävyyttä** jalostusohjelmissa
- 5) vahvistetaan alan **osaamista** ja **tietoisuutta**

Eläingenivaratyön alku Suomessa

- Suomessa aloitettiin alkuperäisrotujen suojele 1983 (MMM:n kotieläinten geeniaainestoimikunnan mietintö)
=> 1984 perustettiin **geenipankkityöryhmä**
- konkreettisesti säilytystyö aloitettiin 1985 perustamalla eläviä vankilatiloille geenipankkikarjoja (suomenkarja/-lammas)
 - 1975: viisi koulutilaa suomenkarjan säilyttäjinä
- Suomen kansallinen geenivaraohjelma 2004
 - ohjelmaan lisättiin hevonen, kana, koira, mehiläinen, poro, sika ja vuohi **naudan ja lampaan lisäksi**
- ohjelman viimeisin päivitys 2017

Toiminta

- **Tutkimus:**
 - monitoroidaan säilytysohjelmien etenemistä (muuntelun mittaamista)
 - etsitään säilytystyön tueksi lisäarvoa tuotteistamisella
- **Julkaisut:**
 - tieteelliset artikkelit
 - kotimaiset asiantuntija-artikkelit
 - kirjat, oppimateriaalit
- **Koulutus**
 - säilytysohjelmien sisällä
 - alan oppilaitoksissa: ammattioppilaitokset, yliopisto
- **Tiedotus:** medianäkyvyys
- **Verkostoituminen:**
 - kansalliset sidosryhmät (jalostusorganisaatio, oppilaitokset ym.)
 - Kansainvälinen yhteistoiminta: säilytys & tutkimus

Kryosäilytyksen pitkäaikaistavoitteet

LAJI	kryopankki
Suomenhevonen	25 oriitta x 100 siemenannosta
Maatiaiskana	10 linjaa x 10 kukkoa x 100 siemenannosta
Suomenlammas	50 pässiä x 200 siemenannosta
Kainuun harmas	25 pässiä x 200 siemenannosta
Ahvenanmaan- lammas	25 pässiä x 200 siemenannosta
Suomenvuohi	25 pässiä x 200 siemenannosta

LAJI	kryopankki
Itäsuomenkarja	alkioita 25 lehmää x 8 alkioita 25 sonnia x 200 siemenannosta
Pohjoissuomenkarja	alkioita 25 lehmää x 8 alkioita 25 sonnia x 200 siemenannosta
Länsisuomenkarja	alkioita 25 lehmää x 8 alkioita 25 sonnia x 200 siemenannosta

Miksi alkuperäisrotuja?

- **sopeutuminen paikallisiin oloihin:**
(ilmasto, ravinnon laatu ja vuodenaikaisvaihtelut)
 - ankara ympäristö on vaatinut eläinlajeilta joitakin erityisiä ominaisuuksia, jotta ne ovat selvinneet elämästä paremmin vaativissa olosuhteissa
 - geneettinen adaptaatio
- **kulttuurihistoriallisesti arvokas** perintö
- geneettistä **materiaalia**, joka on tai saattaa tulevaisuudessa olla elintarviketuotannon ja maatalouden kannalta arvokasta

Suomen lammasrodut

- lammasrotujemme esivanhempia on kasvatettu maassamme ainakin tuhat vuotta
- **Suomenlammas** on yksi maailman hedelmällisimmistä lammasroduista
- rotuominaisuuksiin kuuluvat varhainen sukukypsyys, hyvät ominaisuudet ja korkea maidontuotanto
- **Ahvenanmaanlammas** on sirorakenteinen ja usein sarvellinen. Sen villa on rakenteeltaan kaksinkertainen: pehmeä alusvilla lämmittää ja karkeampi päällysvilla suojaa
- **Kainuunharma** on suomenlampaan tavoin hyvin hedelmällinen ja sen perimässä on säilynyt joitain villilampaalla tavattavia ominaisuuksia

Kuvat: Kirsti Hassinen

Suomenlammas (10 000)

Ahvenanmaanlammas
(1300)

Kainuunharma (750)

Lampaat laiduntajina

- lampaat ovat erittäin hyviä **vesakontorjujia**, ne pitävät varsinkin nuoresta pajusta
- emolampaat **opettavat** jälkeläisiään, miten korkeammastakin pensaasta saa herkulliset latvaosat syötyä
- aikuiset lampaat sopivat hyvin laiduntamaan myös kuivia, vähätuottoisia alueita
- Syövät kasvillisuuden läheltä maanpintaa

Suomenkarja

Kuva: Kirsti Hassinen

- Suomessa on ollut nautoja ainakin myöhäiseltä kivikaudelta lähtien eli lähes 4 000 vuotta
- Varhaisimmista naudoista kehittyi suomalainen maatiaiskarja
- Kaikki kolme rotua ovat luontaisesti sarvettomia
- Rodun lehmien maito soveltuu hyvin **juuston** ja muiden maitotaloustuotteiden jatkojalostukseen. **Liha** on osoittautunut laadukkaaksi, hienosyiseksi.

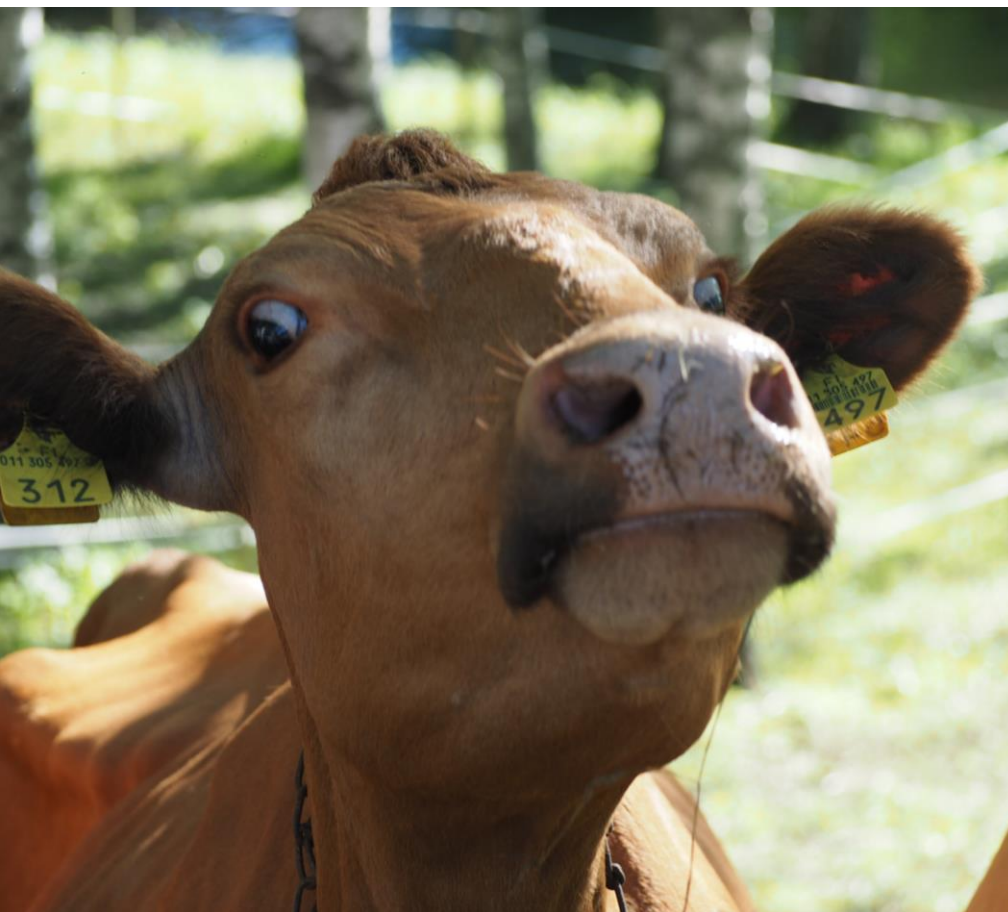
Itäsuomenkarja eli kyyttö

- luonteeltaan utelias, temperamenttinen ja ihmisystävällinen
- rehustuksen suhteen vaatimattomampi kuin nykyiset tuotantorodut
- vähimmillään kyyttöjä oli noin 40.
- maitotuotos vuodessa on 3578 kg.
- maidon rasva-% 4,24 ja ja valkuais-% 3,45
- tuotosseurannassa 314 lehmää
- elävät geenipankkikarjat sijaitsevat Ahlmanin ammatti- ja aikuisopistolla Tampereella ja Kainuun ammattiopistolla Kajaanissa

Pohjoissuomenkarja eli lapinlehmä

- luonteeltaan utelias, aktiivinen ja kesy
- Samoin kuin kyyttö, rehustuksen suhteen vaatimattomampi kuin nykyiset tuotantorodut.
- rotu oli vähällä hävitä kokonaan: säilytystoiminnan alussa lehmiä oli reilu 20 eläintä
- keskituotos 5484 kiloa maitoa vuodessa. Maidon rasvaprocentti on 4,33 ja valkuaisprocentti 3,43
- tuotosseurannassa 470 lehmää

Länsisuomenkarja

- Luonteeltaan utelias ja rauhallinen
- Hyvälypsyisin suomenkarja-roduistamme
- tuottaa keskimäärin maitoa 6979 kg
- Maidossa on rasvaa 4.43 % ja valkuaista 3.45 %
- Tuotosseurannassa 1496 lehmää

Kesä 2017 Harminrannassa

Ylikallion kyyttötila, Anne Rintamäki (kuva ja video)

<https://www.youtube.com/watch?v=Yc5rVywzllk&sns=fb>

SUOMENKARJAN VAHVUUKSIA LAIDUNTAMISESSA

- sopeutunut paikallisiin oloihin tuhansien vuosien saatossa
 - ravinto
 - ilmasto
 - taudit
- Ketterä ja kevytrakenteinen: suomenkarjan elopaino keskimäärin 532 kg
- utelias ja rohkea
- ravintotarpeeltaan vaatimattomampi kuin jalostetut kaupalliset rodut

SUOMENKARJAN VAHVUUKSIA LAIDUNTAMISESSA...

- Tehokkaita aluskasvillisuuden, ruokojen ja pajukon raivaamisessa
- Hiehot sopivat metsäisimmille laitumille
- Lampaiden ja lehmien yhteislaidunnus

Suomenkarjan haasteita

- Vaatii erittäin hyvät aidat

”Rentukka, tuo paimenpoikalankojen vianetsijä, kulki laitumella turpakarvat aitalankaa viistäen ja kun huomasi että virta on poikki, huikkasi olan yli ay ja hol siskoille come on girls ja sitten mentiin...”
- Varhainen tiinehtyvyys: ”teiniraskaudet”

Suomenvuohi

- vuohia on ollut maassamme jo **esihistorialliselta** ajalta lähtien
- aikoinaan vuohenjuusto, nahasta saatava säämiskä ja pukin sarvet olivat olleet **arvostettuja tuotteita**
- suomenvuohi voi olla sarvellinen tai nupo
- vuohenmaidosta valmistetaan enimmäkseen juustoja, mutta se jalostuu myös makeiksi herkuiksi kuten toffeeeksi
- suomenvuohia on tällä hetkellä noin 7000

yksilöä

Laidunnusseminaari 11.1.2018 Ahlman

Kirsti Hassinen

SUOMENVUOHEN VAHVUUDET

- vuohi on ollut perinteisesti **vähään tyytyvä** kotieläin ja taloudellinen maidontuottaja
- se pärjää **niillä laitumella, jotka eivät riitä lehmille**
- vuohi on kätevän **kokonsa** vuoksi sopiva maallemuuttajan tai osa-aikaviljelijän kotieläimeksi

Suomenhevonen

Kuva: Kirsti Hassinen

- Luonnonlaitumille sopivat parhaiten nuoret hevoset ja siitoskäytössä olevat tammam varsoineen sekä lepohevoset.
- Urheilukäytössä olevat ratsu- ja ravihevoset tarvitsevat lisäruokintaa ja ovat siten vaativampia laiduntajia
- Hevoset ovat aktiivisia liikkujia ja laumassa alempiarvoiset eläimet väistävät ylempiarvoisia, joten laitumella on oltava riittävästi tilaa väistämiseen ja liikkumiseen
- Hevoset syövät mieluiten nuorta ja lehtevää ruohoa, mutta niille kelpaavat myös kortisempi heinä, nuorten lehtipuiden oksat ja kuoret sekä havupuiden nuoret oksat.

Kiitos!

Pohjoissuomenkarjan maidon omaleimaisuuden hyödyntäminen (LAPPARI -hanke)

LAPPARI

- Lapin Yliopiston Arktisen keskus & Luonnonvarakeskus (Luke)
- tavoitteena on nostaa paikallisen alkuperäisrodun maidon jatkojalostusta ja siten edistää pienten ja keskisuurten maatilojen kannattavuutta. Lapinlehmän maidon käytön lisääntyminen edesauttaa myös rodun elpymistä
- hankkeessa selvitetään lapinlehmän maidon tuotannon mahdollisuuksia, määrää ja maantieteellistä jakautumista.

